

Utkast – Innspill Nasjonal helse- og samhandlingsplan

Visiba Care (Visiba) viser til invitasjon til innspill på digitaliseringsområdet. I budsjett forslaget for 2023 ble det signalisert at regjeringen vurderer behovet for endringer i innretning på e-helseområdet, og at regjeringen vil komme tilbake med en samlet fremstilling av e-helsepolitikken i Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Visiba viser i den anledning til flere av våre høringsinnspill de siste årene blant annet innspill til endringer i pasientjournalloven, ny nasjonal e-helsestrategi, prinsipper for bruk av markedet, og vårt forrige innspill til nasjonal helse- og samhandlingsplan i 2022.

For å nå ambisjonene kreves det endring

Visiba stiller seg bak en helhetlig gjennomgang. Dagens strukturer, strategier og utviklingsmetodikk har behov for å vurderes i lys av dagens muligheter. Visiba viser i den anledning til de avsluttede og pågående utredninger initiert av Helse- og omsorgsdepartementet som i sum vil danne grunnlaget for de politiske ambisjonene i helse- og omsorgstjenesten i tiden som kommer.

Vi har store forventninger til at ambisjonene om en sterkere involvering av næringslivet og bygging av en helsenæring vil gjenspeiles i den kommende stortingsmeldingen, nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Helse- og omsorgsdepartementet inviterer i denne høringen til innspill på fire konkrete områder. Spørsmålene som departementet ber om innspill på er både enkle og vanskelige å svare på, samtidig som vi mener spørsmålene i begrenset grad innrettes mot *hvilke* endringer som bør gjøres på e-helseområdet og *hvordan* dette bør gjennomføres med bakgrunn i en samlet fremstilling av e-helseområdet.

Visiba mener det er lett å lese de områdene som departementet ber om innspill på som et ønske om å videreføre dagens prioriterte satsning på nasjonale samhandlingsløsninger. *Vi håper derfor at Helse- og omsorgsdepartementet med Nasjonal helse- og samhandlingsplan våger å være ambisiøse på vegne av sektoren når rammene for de neste årene skal legges.*

Løsningene ligger på bordet – men tas ikke i bruk

Helse- og omsorgstjenesten har et vesentlig behov for å akselerere digitaliseringsarbeidet. Den norske helse- og omsorgstjenesten har alle forutsetninger for å få dette til. Helse- og omsorgstjenesten ligger allerede langt fremme i å ta i bruk teknologi, vi har et marked med mange leverandører som investerer i utvikling, og vi har over de siste årene brukt vesentlige ressurser på å definere både utfordringer og behov. Vi vet hvor skoen trykker, og vi har verktøyene til å ta oss de nødvendige skrittene fremover.

Deling av helsedata mellom tjenestenivåene har lenge vært, og er fortsatt, en prioritert oppgave i digitaliseringsarbeidet. Visiba mener det er et vesentlig behov for å se på digitalisering i en større kontekst. Vi stiller oss i den anledning bak Helsepersonellkommissjonen sin vurdering at oppgaver som ikke berører pasienter og brukere som for eksempel knyttet til rapportering, informasjonsinnhenting, dokumentasjon og logistikk bør automatiseres så langt det er mulig. Det er vår vurdering at mulighetsrommet innenfor digitalisering av denne type tjenester i liten grad får oppmerksomhet. Nasjonal helse- og samhandlingsplan må derfor bidra til å sikre at digitaliseringsarbeidet får en bredere tilnærming, snarere enn å snevre det inn.

Helse- og omsorgstjenesten står foran en digital transformasjon. Veien fremover handler ikke bare om innføring av digitale tjenester, men i like stor grad om nye og endrede arbeidsprosesser. Visiba mener det er behov for å etablere en vesentlig høyere prioritering av digitale verktøy som sikrer enklere kommunikasjonstjenester, og enklere navigering mellom tjenester og tjenestenivå for både innbygger og helsepersonell. Med effektive og trygge digitale løsninger som finnes i markedet kan store ressurser frigjøres gjennom bedre utnyttelse av helsepersonells tid. Dette er en helt avgjørende tilnærming for å møte utfordringene fremover.

Mange av dagens kapasitetsutfordringer kan raskt løses med tilgjengelige løsninger. Det er imidlertid en vesentlig utfordring at det i det norske markedet per i dag er svært få anskaffelser innrettet mot disse områdene. Dette pekte også departementet på i Prop. 91 L (2021-2022), «*hovedutfordringene for videre vekst og utvikling i helsenæringen ligger i etterspørselssiden i det norske markedet*». Tydelige politiske ambisjoner og støtte fra myndighetene vil bidra til at aktørene i helse- og omsorgstjenesten i større grad kan vri sin ressursinnsats.

Vi ber med dette Helse- og omsorgsdepartementet i det videre arbeidet med nasjonal helse- og samhandlingsplan operasjonalisere gode tiltak som for en mer leverandørdrevet utvikling.

Visiba Cares forventinger til Nasjonal helse- og samhandlingsplan

Visiba Care har de siste årene tatt en aktiv rolle i diskusjonene knyttet til digitalisering av helse- og omsorgstjenestene. I våre innspill til har vi adressert tre områder for utvikling:

- Nødvendigheten av å redusere avhengighet til elektronisk pasientjournal
- Åpne for integrasjon på etablerte nasjonale infrastrukturer
- Styrke brukerinvolveringen i utviklingen av nye digitale tjenester

Visiba Care vil i dette høringsinnspillet vektlegge disse områdene, og samtidig adressere spørsmålene Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å få innspill på.

Redusert avhengighet til elektronisk pasientjournal (EPJ)

Visiba mener det er viktig å få på plass de prioriterte nasjonale samhandlingsløsningene. Vi mener imidlertid det er en vesentlig risiko for at en for ensidig prioritering av disse løsningene vil bidra til at det vil ta lengere tid å etablere en helse- og omsorgstjeneste med effektive og sikre digitale tjenester for pasient, innbygger og helsepersonell. Prioritering av store nasjonale utviklingsprosjekter binder opp ressurser i utvikling av løsninger hvor mulige gevinster ligger langt frem i tid

På samme måte bremser en utvikling som i stor grad prioriterer systemer og løsninger som baserer seg på tett integrasjon til elektronisk pasient journal (EPJ) digitaliseringstakten ved at utviklingen avhengig av utviklingsplanene i noen få systemer.

Denne strategien vil stå ovenfor en stor endring i tiden som kommer. Innføringen av European Health Data Space (EHDS) vil gi et paradigmeskifte innenfor hvordan eierskap til helseopplysninger vil forvaltes. Det vil i tiden fremover bli mer avgjørende at det etableres tilgang til helsedata for innbyggeren, enn i hvilke applikasjoner disse dataene lagres. I dette bildet vil EPJ:enes posisjon som sentralt datalager utfordres, og rollen som nav bygges ned.

Visiba Care mener derfor det i digitaliseringsarbeidet i tiden fremover bør tenkes nytt rundt hvordan tilgjengelig og kommende teknologi kan brukes på en slik måte at pasienter, brukere, og helsepersonell i større grad kan få tilgang til og gevinster av tilgjengelige tjenester gjennom ulike tjenester og applikasjoner.

Visiba Care mener derfor det er behov for at Helse- og omsorgsdepartementet gjør en vurdering av Direktoratet for e-helse sitt forslag til innretning på en helseteknologiordning. Dersom en slik ordning innrettes isolert mot å ivareta utvikling av EPJ vil ordningen i liten grad treffe de store behovene som finnes der ute. Samtidig vil ordningen, slik den er foreslått, i liten grad bidra til å bygge oppunder utviklingen av et økosystem.

Et sentralt premiss for regjeringen har vært en utvikling hvor det legges vekt på en stegvis utvikling. For å lykkes med dette mener Visiba det er behov for å i langt større grad ha en aktiv tilnærming til bruk av de etablerte nasjonale samhandlingsløsningene. De nasjonale løsningene kan bidra til at flere leverandører kan tilby løsninger innenfor ulike områder slik at helse- og omsorgstjenesten kan organisere sine tjenestetilbud utfra sine behov og nyttevurderinger.

Visiba Care ber Helse- og omsorgsdepartementet i Nasjonal helse- og samhandlingsplan formuleres konkrete ambisjoner for utvikling av et økosystem som ivaretar fremtidige krav til tilgang til helsedata basert på bruk av etablert nasjonal infrastruktur som plattform for markedsutviklede løsninger.

Åpne for integrasjon på etablerte nasjonale infrastrukturer

For å imøtekomme innbyggere og helsepersonells behov for digitale tjenester er økt fleksibilitet og tilgjengelighet på de nasjonale samhandlingsløsningene avgjørende.

I Prop. 91 L (2021-2022) la Helse- og omsorgsdepartementet vekt på at «nasjonal styring forutsetter imidlertid en balanse mellom standardisering og autonomi, der data på plattformer i større grad standardiseres mens brukerorientert applikasjonsutvikling skjer desentralisert». Dette følges godt

opp med regjeringens tilnærming i Prop. 1 S (2022-2023 hvor det legges vekt på at «*tydelige rammebetingelser med standarder, krav og prinsipper for digitalisering skal bidra til en mer helhetlig utvikling*»

Visiba mener helsenorge.no bør være den felles nasjonale inngangsporten til helsetjenesten. Det er allikevel viktig å løfte frem at det er mange oppgaver helsenorge.no verken kan eller skal gjøre. Visiba har i den anledning tidligere løftet frem at et område hvor gevinstpotensialet for digitalisering er særlig stort er innenfor strukturering av kommunenes digitale tjenester på tjenestenivå. Med fleksible og skalerbare plattform løsninger levert utenfor, men integrert med, helsenorge.no kan kommunene i langt større grad tilby sine tjenester digitalt tilpasset sin organisering samtidig som de frigjør ressurser.

På tross av en politisk ønsket utvikling mot økt bruk av nasjonale tjenester som plattformer for næringsutvikling skjer dette i liten grad. Visiba mener det er et stort behov for en større prioritet på dette arbeidet. Det er enkelte gode initiativer i forvaltningen, men for å utløse potensialet mener Visiba det er behov for en nasjonal styring med tydelige forventninger.

Visiba vil i den anledning fremheve behovet for en høyere prioritering på arbeidet med etablering av et helhetlig standardiseringsarbeid for åpne APIer. Å få på plass dette er en forutsetning for etablering av datadeling i et økosystem. Direktoratet for e-helse har utarbeidet en veileder for åpne API i helsetjenesten, men Visiba opplever at dette arbeidet fortsatt har lav prioritet.

Vi ønsker i den anledning også å peke på behovet for at det juridiske rammeverket for deling av helsedata også aktivt støtter oppunder en styrket prioritering av etablering av åpne API på nasjonale plattformer.

Visiba ber Helse- og omsorgsdepartementet gjennom Nasjonal helse- og samhandlingsplan styrke forventningene til etablering av åpne API på nasjonale plattformer.

Styrke brukermedvirkningen i utviklingen av digitale tjenester

Et sentralt mål for utviklingen av helse- og omsorgstjenestene er at innbyggerne i større grad skal ta ansvar for å følge opp og administrere egen helse. Det betinger i første rekke at det etableres gode verktøy til å kunne følge opp.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen lagt vekt på at «*digitale løsninger skal styrke pasienter og innbyggeres mulighet til å ta aktivt del i eget behandlingsopplegg*». For å nå disse målene mener Visiba det vil være viktig med en langt mer aktiv og forpliktende tilnærming til brukerinvolvering. Å ta i bruk kompetanse og ressurser fra de som faktisk skal bruke tjenestene vil være avgjørende for at endringer ikke løper fra behovene.

Vi mener dette også støttes opp av Helsepersonellkommissjonen som vektlegger at en forutsetning for å hente ut gevinster av digitalisering er at sektoren «*i større grad enn i dag involverer personell, pasienter og brukere i utviklingen av digitale løsninger og sikrer kompetanse til å bruke disse riktig*». Helsepersonellkommissjonen tar naturlig nok utgangspunkt i helsepersonell som brukere. Det er allikevel et sentralt utgangspunkt, og et avgjørende skifte i tilnærming, at den digitale utviklingen i langt større grad også må ta utgangspunkt i innbygger og pasient. Visiba mener dette er et ansvar som også bør påhvile og tydeliggjøres ovenfor leverandørene.

Visiba Care

Mange har etablert gode modeller for å involvere helsepersonell i utvikling av nye tjenester og verktøy, men særlig for kommunene er dette en krevende oppgave. Visiba mener derfor den foreslåtte helseteknologiordningen også bør innrettes mot å understøtte helsetjenesten i å etablere gode modeller for brukerinvolvering i arbeidet med å etablere nye digitale tjenester.

Visiba ber Helse- og omsorgsdepartementet om å vurdere hvordan helseteknologiordningen kan innrettes for å understøtte prosesser for brukerinvolvering i utvikling av nye digitale tjenester.

